DREPTUL COPILULUI DE A ÎNTREȚINE RELAȚII PERSONALE CU AMBII PĂRINȚI

Andriana CEBOTARI

Familia, în accepțiunea tradiționalistă care s-a înrădăcinat pe parcursul istoriei, în ultimele decenii are de suferit schimbări esențiale, schimbări ce sunt determinate de diferiți factori, de ordin atât social-economic, cât şi moral. Cert este că drept rezultat al ratei înalte a divorțurilor şi cosmopolitismului, sunt foarte frecvente situațiile în care are loc separarea părinților, astfel încât copilul rămâne să locuiască separat de cel puțin unul din părinții săi [1, p.3].

În această ordine de idei, este necesar de subliniat că atât legislația internațională, cât şi cea națională, indică că indiferent de situația creată între părinți, copilul are dreptul să comunice în egală măsură cu ambii părinți, să continue să întrețină relații personale cu ambii părinți, fără a ține cont de cauza separării – cea produsă de familie sau cea dispusă de stat [Ibidem, p.15].

Urmează de menționat că la data de 17.07.2006 a fost adoptată Convenția asupra relațiilor personale care privesc copiii [1], unde statele semnatare au recunoscut necesitatea de a ocroti relațiile personale dintre copii şi părinții lor, precum şi dreptul copilului ai cărui părinți locuiesc separat să întrețină regulat relații personale cu ambii, cu excepția unor situații excepționale. În acest context, legislația recunoaşte o singură situație excepțională – încălcarea interesului superior al copilului, formulare care lasă suficient loc de interpretare. Astfel, principiul general care călăuzeşte toate documentele internaționale în materia drepturilor copilului este inclus în dispoziția art. 3 al Convenției Națiunilor Unite din 1989 cu privire la drepturile copilului [2], care dispune că „În toate deciziile care îi privesc pe copii, fie că sunt luate de instituții publice sau private de ocrotiri sociale, de către tribunale, autorități administrative sau de organe legislative, interesele superioare ale copilului trebuie să constituie o considerație primordială".

Conceptul de interes superior al copilului este subliniat în actul nominalizat, inclusiv în contextul separării de părinți: copiii nu vor fi separați de părinți, împotriva voinței lor, „decât atunci când

autoritățile competente, în urma unei reexaminări oficiale, constată, în acord cu legislația şi procedurile valabile, că o asemenea separare este necesară intereselor superioare ale copilului"; statele trebuie să respecte dreptul copilului de a păstra legătura cu ambii părinți, „în afară de cazul în care acest lucru este contrar interesului superior al copilului" (art. 9 (1) şi (3)).

Dreptul copilului de a întreține relații personale cu ambii părinți este consfințit şi de art. 24 alin. (3) din Carta drepturilor fundamentale a UE [3], care recunoaşte în mod expres dreptul fiecărui copil de a întreține relații personale cu ambii părinți. Formularea dispoziției clarifică conținutul dreptului, în special semnificația termenului contact, care trebuie: să aibă loc cu regularitate, să permită întreținerea unor relații personale şi să fie în forma contactului direct.

În acest context, figurează acelaşi avertisment, nominalizat *supra*: dreptul fiecărui copil de a întreține relații cu părinții săi este limitat în mod expres de interesul său superior. Concomitent, o măsură care împiedică copilul să întrețină în mod regulat relații personale şi contacte directe cu ambii părinții poate fi justificată numai printr-un alt interes al copilului de o importanță atât de mare, încât are prioritate față de interesul care stă la baza dreptului fundamental respectiv [4].

De asemenea, nu putem omite că dreptul fiecărui copil de a întreține relații personale cu ambii părinți este implicit în articolul 8 din Convenție. CEDO afirmă „faptul că părintele şi copilul se bucură reciproc unul de compania celuilalt constituie un element fundamental al vieții de familie" [5], acest drept fiind un aspect inerent al dreptului la viață de familie. Pentru a determina întinderea dreptului copilului de a comunica cu ambii părinți, urmează de citat prevederile Convenției asupra relațiilor personale care privesc copiii, care indică expres care sunt semnificațiile relațiilor personale dintre copil şi părinții săi: şederea copilului, limitată în timp, la părintele cu care copilul nu locuieşte de obicei, sau întâlnirea dintre copil şi acel părinte; orice forme de comunicare dintre copil şi acel părinte; furnizarea oricăror informații cu privire la copil către părinte sau invers. Totodată, în textul convenției se subliniază că copilul şi părinții săi au dreptul de a întreține relații personale constante, ceea ce presupune că comunicarea dintre copil şi părinți trebuie să aibă loc cu frecvența raliată necesităților copilului. În acest sens, este relevantă

prevederea conform căreia opiniilor şi dorinţelor copilului, precum şi sentimentelor constatate, trebuie să li se acorde atenţia cuvenită.

Conform Codului de procedură civilă al Republicii Moldova, opinia copilului în soluționarea unor litigii ce țin de interesele sale este ascultată de la vârsta de 10 ani, totodată analizând art. 6 al Convenției din 17.07.2006, se conchide că acest copil are dreptul să primească orice informație relevantă, să fie consultat, să își exprime opinia. Menționăm că şi un copil ce încă nu are împlinită vârsta de 10 ani de multe ori dispune de suficient discernământ, prin urmare limita de vârstă impusă de legislația procesuală nu ar trebui să fie atât de categorică, or copilul urmează a fi tratat în conformitate cu maturitatea sa psihologică.

Spre regret, sunt frecvente cazurile când în urma separării părinților, apare situația de alienare parentală, atunci când unul din părinți, cel cu care locuieşte copilul, îngrădeşte dreptul celuilalt părinte de a comunica cu copilul. În esență, cel care alienează copilul de celălalt părinte nu îngrădeşte doar dreptul acestuia, dar într-un prim rând, dreptul copilului de a întreține relații personale cu părintele său. Subliniem că reciprocitatea drepturilor părinteşti constituie o garanție pentru copiii minori, pentru ca aceştia să primească educația necesară, or dreptul la educație nu poate fi realizat fără executarea obligațiilor ambilor părinți, în special a celor ce țin de respectarea demnității copiilor. În acelaşi timp, ținând cont de lipsa unor reglementări legale cu privire la drepturile reciproce de respectare a demnității umane dintre părinții separați, de multe ori copilul nu poate beneficia pe deplin de dreptul de a primi educație de la ambii părinți.

În situația în care copilului îi este îngrădit dreptul de a întreține relații personale cu unul din părinți, persistă soluția de a recurge la ajutorul statului pentru a repune copilul în acest drept. În acest sens, Convenția din 17.07.2006 indică expres că o hotărâre privind relațiile personale este o hotărâre a unei autorități judiciare privind relațiile personale, inclusiv o învoială privind relațiile personale, care a fost confirmată de o autoritate judiciară competentă sau care îmbracă forma unui act autentic înregistrat şi executoriu. Raportând această prevedere la legislația Republicii Moldova, competența de emitere a unei hotărâri privind relațiile personale revine exclusiv autorității tutelare şi instanței de judecată.

În acest sens, este plauzibil de menționat art. 6 din Convenția Consiliului Europei privind exercitarea drepturilor copiilor [6] identifică elementele necesare în procesul de luare a hotărârilor privind relațiile personale dintre copil şi părinte, inclusiv obligațiile legale de: a examina dacă autoritatea judiciară dispune de informații suficiente pentru a stabili interesul superior al copilului; a garanta dreptul copilului la informații despre derularea procesului și soluțiile pronunțate și de a stabili un mediu sigur în care copiii afectați să își exprime liber opiniile într-un mod corespunzător vârstei/nivelului de maturitate.

Aşa sau altfel, importanța întreținerii relațiilor personale dintre copil şi părinții săi nu poate fi pusă la dubii în vederea confortului psihologic al copilului, prin urmare, pe lângă faptul că există un ansamblu de acte normative care consfințesc dreptul copilului de a întreține relații personale cu ambii părinți, este necesar şi un mecanism eficient de aplicare în practică a garanției dreptului minorului de a menține legătura cu familia, în special cu părinții, drept care este inerent dreptului la viață de familie și la primarea interesului superior al copilului.

Referințe:

1. Convenția din 17.07.2006 asupra relațiilor personale care privesc copiii, Strasbourg, ratificată de Republica Moldova prin Legea nr. 320 din 03.11.2006.
2. Convenția internațională cu privire la drepturile copilului. Adoptată la New York la 20 noiembrie 1989. În vigoare pentru RM din 25 februarie 1993.
3. Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene, 07.12.200, Nisa.
4. CJUE, C-403/09 PPU, Jasna Detiček/Maurizio Sgueglia, 23 decembrie 2009, punctul 59.
5. CEDO, K și T./Finlanda [GC], nr. 25702/94, 12 iulie 2001, punctul 151.
6. Convenția europeană privind exercitarea drepturilor copiilor. Consiliul Europei, CETS nr. 160, 1996.